

**VALITSUSKOMISJONI JA OMAVALITSUSLIITUDE KOOSTÖÖKOGU
DELEGATSIOONI LÄBIRÄÄKIMISTE VAHEPROTOKOLL RIIGI
EELARVESTRAATEEGIA 2016-2019 OSAS**

Läbirääkimiste poolteks on Vabariigi Valitsuse poolt moodustatud valitsuskomisjon ja Omavalitsusliitude Koostöökogu delegatsioon. Valitsuskomisjoni juhib riigihalduse minister, Omavalitsusliitude Koostöökogu delegatsiooni juhivad Eesti Linnade Liidu juhatuse esimees ja Eesti Maaomavalitsuste Liidu esimees.

Pooled juhivad oma tegevuses Euroopa kohaliku omavalitsuse harta põhimõtetest, Põhiseaduse paragrahvidest 154 ja 157, Eesti Vabariigi seadustest, poolte poolt kinnitatud läbirääkimiste töökorras, Valitsuskomisjoni ja omavalitsusliitude Koostöökogu delegatsiooni 2015. aasta riigieelarve osas läbirääkimiste lõpp-protokollis kokkulepitust ja käesolevate läbirääkimiste käigus vastu võetud otsustest.

LÄBIRÄÄKIMISTE EESMÄRK JA LÄHTEALUSED

Omavalitsusliitude Koostöökogu ja Valitsuskomisjoni läbirääkimiste põhieesmärk on kohalikele omavalitsustele stabiilse, seaduste ning Euroopa kohaliku omavalitsuse hartale põhineva tulubaasi kindlustamine, mis tagaks kohalikele omavalitsustele seadustega ja seaduste alusel pandud ülesannete täitmiseks vajaliku tulubaasi ning võimaldaks kohalikuks arenguks vajalikud investeeringud ja omavalitsuste jätkusuutliku arengu.

Omavalitsusliitude Koostöökogu lähtealused läbirääkimistel:

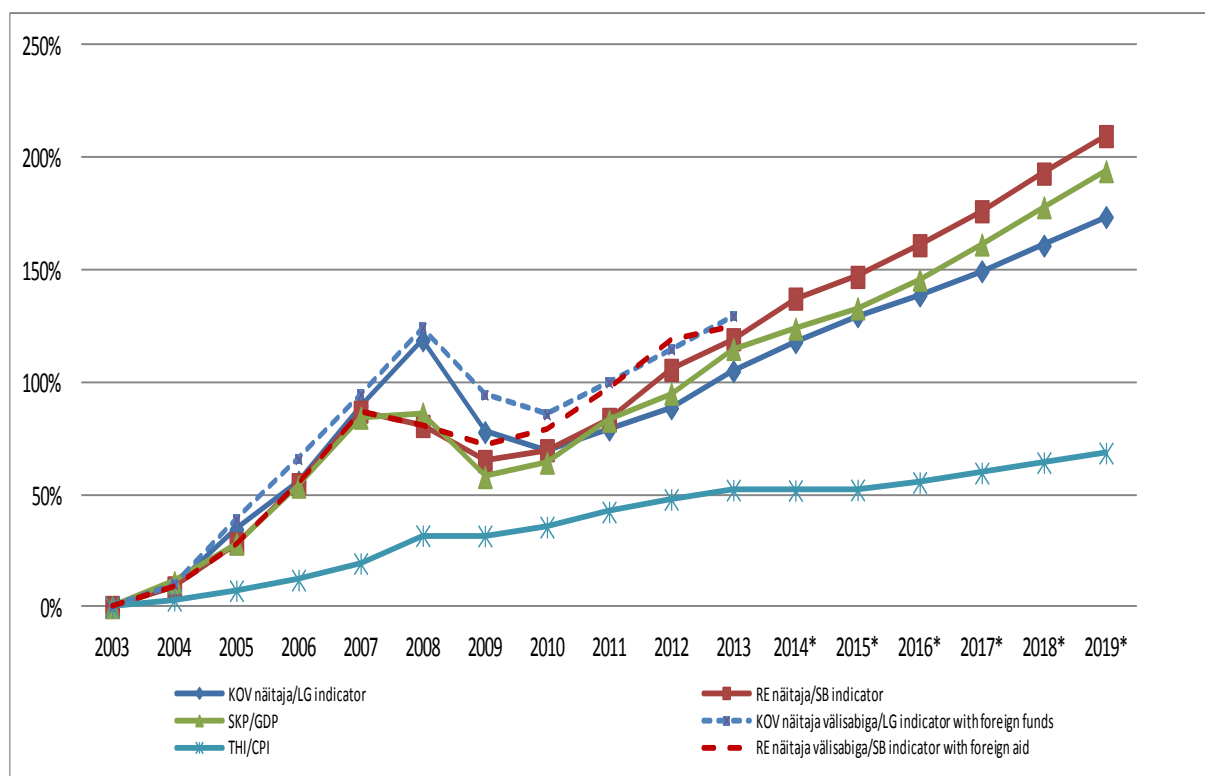
1. Kohaliku omavalitsuse osakaalu, otsustusõiguse ja vastutuse suurendamine ühiskonnaelu juhtimisel ja korraldamisel, kohalike omavalitsuste poolt osutatavate avalike teenuste kättesaadavuse parandamine ja kvaliteedi tõstmine.
2. Riigikohtu üldkogu 2010. aasta 16. märtsi otsuse 2009. aasta lisaelarve kohta (kohtuasi nr 3-4-1-8-09) seisukohad ning OECD ja CLRAE ettepanekud omavalitsuste finantsautonoomia suurendamiseks, partnerluse arendamiseks ja omavalitsuste koostöö suurendamiseks.
3. Kohalike omavalitsuste tegevustingimuste kujundamisel, reformide kavandamisel ja läbiviimisel Euroopa kohaliku omavalitsuse harta põhimõttest lähtumine.
4. Enamuse riigieelarvest eraldatavate toetuste integreerimine kohalike omavalitsuste tulubaasiga, mis jaotatakse maksutulude ja tasandusfondi kaudu.
5. Taastada 2009 aastani kehtinud omavalitsuste ülesanded spordi ja noorsootöö valdkonnas kohalikkude eelarvesse laekuva tulumaksu osa taastamisega 2009. aasta kärpeme eelsele tasemele ning arvestades vahepealseid muudatusi kodualuse maa maksustamisel näha alates 2017. aastast üksikisiku brutotulust tulumaksuna kohalikkude eelarvesse laekuva osa määraks 12,13 %.
6. Kohalike omavalitsuste poolt täidetavate riiklike ülesannete eristamine õigusaktides ja rahastamine kulupõhiselt riigieelarvest.

7. Kohalike omavalitsuste koostöö edendamiseks, haldussuutlikkuse tõstmiseks ning teenuste efektiivsemaks osutamiseks analüüsida seadusandlust ja täpsustada seda valdkondades kus omavalitsuste koostöö on otstarbekam, kindlustades koostöö võimalikkuse erineva suurusega territooriumil ja erineva arvu omavalitsuste vahel.

8. Omavalitsuspoliitika põhimõtete ja suundade avamine riigi strategiadokumentides.

I LÄBIRÄÄKIMISTE KÄIK JA TULEMUSED

Joonis KOV ja RE näitajate ning SKP ja THI muutuse võrdlus perioodil 2003-2019

RE näitaja = maksutulud – sotsiaalmaks

KOV näitaja = maksutulud, keskkonnatasud, tasandusfond, tulubaasilised toetused

Tabel nr 1. Kohalike omavalitsuste põhinäitajad

	2012	2013	2014	2015*	2016*	2017*	2018*	2019*
TULUD KOKKU	1 420	1 490	1 521	1 558	1 616	1 672	1 733	1 799
- Tulumaks	665	724	788	833	874	923	975	1 033
- Maamaks	59	57	59	59	59	59	59	59
- Kohalikud maksud	10	11	12	13	13	14	14	15
- Keskkonnatasud	20	18	15	17	17	17	16	16
- Tasandusfond	72	74	75	75	76	76	76	76
- Toetusfond	230	229	231	285	281	283	284	284
KULUD KOKKU	1 422	1 563	1 520	1 596	1 657	1 756	1 767	1 838
Kassapõhine tasakaal	-2	-73	1	-38	-41	-84	-35	-39
Tekkepõhine tasakaal*	-39	-83	-5	-38	-41	-84	-35	-39
Võlakoormus	565	636	716	719	760	845	879	918
Likviidne vara	112	99	161	126	126	126	126	126
Suhtarvud ja kasvud								
<i>KOV eelarve tulud SKP-s</i>	8,35%	7,95%	7,79%	7,67%	7,54%	7,34%	7,15%	7,02%

KOV tulubaas SKP-s	4,34%	4,26%	4,42%	4,47%	4,43%	4,38%	4,34%	4,33%
KOV koondtasakaal SKP-s	-0,01%	-0,39%	0,00%	-0,19%	-0,19%	-0,37%	-0,14%	-0,15%
KOV koondvõlg SKP-s	3,33%	3,39%	3,67%	3,54%	3,55%	3,71%	3,63%	3,58%
KOV eelarve tulude kasv	7,28%	4,93%	2,10%	2,41%	3,71%	3,50%	3,61%	3,84%
KOV eelarve tulud (% valitsussektori tuludest) ¹	18,39%	16,00%	16,40%	16,19%	15,51%	15,76%	15,29%	15,22%
KOV tulubaasi kasv	6,74%	8,21%	8,17%	5,25%	4,58%	5,19%	5,20%	5,52%
Riigieelarve pubastulud SKP-s	16,72%	16,18%	16,80%	16,81%	16,85%	16,75%	16,71%	16,70%
Riigieelarve pubastulude kasv (v.e.a)	11,88%	6,64%	8,24%	4,08%	5,71%	5,79%	6,06%	5,71%

* Prognosis

¹ KOV eelarved+ riigieelarve

Tabel nr 2. Riigieelarve toetusfondi toetuste indikatiivsed mahud 2016-2019

	2015 eelarve	2016*	2017*	2018*	2019*
Toetusfond kokku	285 199 742	281 405 214	282 511 884	283 976 482	283 976 482
- haridustoetus ¹	226 310 000	225 728 563	225 728 563	225 728 563	225 728 563
- toetus toimetulekutoetuse maksmiseks	19 101 221	22 500 000	22 500 000	22 500 000	22 500 000
- sotsiaaltoetuste ning -teenuste osutamise toetus	3 156 169	3 156 169	3 156 169	3 156 169	3 156 169
- toetus vajaduspõhise peretoetuse maksmiseks	10 562 400	4 566 831	5 981 650	7 446 248	7 446 248
- saarvaldade ja saarelise osaga valdade täiendav toetus	415 426	415 426	415 426	415 426	415 426
- sündide ja surmade registreerimise kulude hüvitis	17 576	17 576	17 576	17 576	17 576
- keskkonnatasude muutmise kompensatsioon	924 450	308 149	0	0	0
- kohalike teede hoiu toetus	24 712 500	24 712 500	24 712 500	24 712 500	24 712 500

* Toetuste suurused on indikatiivsed 14.05.2015. a seisuga. Eelarvestrateegia ja riigieelarve protsessis võivad need muutuda.

Omavalitsusliitude Koostöökogu ettepanekud:

Fiskaalse mõjuga RES-i perioodi ettepanekud

Ettepanek 1.1 Taastada 2009 aastani kehtinud omavalitsuste ülesanded spordi ja noorsootöö valdkonnas ja suurendada selleks kohalikele omavalitsustele riiklikest maksudest ja keskkonnatasudest laekuva tulu osa, sh üksikisiku brutotulust tulumaksuna kohalikku eelarvesse laekuva osa määra.

	2014 tegelik	2015 eelarve	2016	2017	2018	2019
Maksud kokku	861 989 577	901 354 000	965 068 966	1 041 171 552	1 094 547 414	1 155 197 414
Tulumaksu %	11,6	11,6	11,8	12,13	12,13	12,13
Tulumaks	788 299 377	826 000 000	889 068 966	965 171 552	1 019 547 414	1 080 197 414
Kasv majanduse arvel			5,81%	5,61%	5,63%	5,95%
Maamaks	58 952 143	59 000 000	59 000 000	59 000 000	59 000 000	59 000 000
Keskkonnatasud	14 738 057	16 354 000	17 000 000	17 000 000	16 000 000	16 000 000
Kasv võrreldes eelmise aastaga %		4,57%	7,07%	7,89%	5,13%	5,54%
Kasv võrreldes eelmise aastaga €		39 364 423	63 714 966	76 102 589	53 375 862	60 650 000

¹ Muutub seoses laste liikumisega koolipidajate vahel

Põhjendus:

Kohalike omavalitsuste ülesannete vähendamine ja sellega seotud tulubaasi kärbe aastatel 2009-2015 on mõjutanud oluliselt kohalike omavalitsuste põhiteenuste osutamist - teenuste kvaliteeti, võimalusi panustada omaosalust Euroopa Liidu struktuurivahendite kaasamiseks ning kohalike omavalitsuste muid võimalusi igapäevaseks hädapäraseks kohaliku elu korraldamiseks ja põhivara korrashoiuks. Põhjalikumad selgitused vt KTK taotlusest.

Valitsuskomisjoni seisukoht/ kokkulepe/ eriarvamus

Riigieelarve kulude kasv on läinud inimeste sotsiaalse kindlustatuse suurendamiseks. Keskvalitsuse ja KOVide tegevuskulude kasv on alates 2009. a liikunud samas dünaamikas. Valitsus plaanib riigireformi käigus keskvalitsuse sektori kulude ja isikkooseisu vähendamist.

Otsus: jätkata läbirääkimisi

Ettepanek 1.2 Suurendada tasandusfondist (TaF) kohalikele eelarvete ühtlustamiseks eraldatavaid vahendeid.

	2014 tegelik	2015 eelarve	2016 kava	2017 kava	2018 kava	2019 kava
Tasandusfond (TaF)	74 868 439	75 484 737	85 484 737	96 575 581	96 575 581	96 575 581
Kasv €€			10 000 000	11 090 844		
Kasv %		0,8%	13,2%	13,0%	0,0%	0,0%
Kaevandustasude kompensatsioon	1 540 748	924 450	308 149			

Põhjendus:

Kohalike eelarvete tasakaalus hoidmiseks on vajalik ka tasandusfondi taastamine 2009. aasta alguse tasemel proportsionaalselt ja ajaliselt sarnaselt tulumaksu taastamisega. 2009. aasta lisaeelarvega kärbiti tasandusfondi mahtu 21 090 844 euro võrra.

Valitsuskomisjoni seisukoht/ kokkulepe/ eriarvamus

Vt eelmist punkti.

Otsus: jätkata läbirääkimisi

Ettepanek 1.3 Suurendada toetusfondi (ToF) vahendeid kohalikele omavalitsustele pandud ülesannete täitmise kvaliteedi ja mahu tagamiseks.

	2014 tegelik	2015 eelarve	2016 kava	2017 kava	2018 kava	2019 kava
Eraldis kohalike teede hoiuks	28 071 000	28 012 500	58 870 000	75 293 750	92 452 500	94 567 500
Eraldise kasv KOV teedele		-58 500	30 857 500	16 423 750	17 158 750	2 115 000

Põhjendus:

Kohalikud teed moodustavad Eesti teedest 40,6 protsenti. Senini kohalike teede hoiuks eraldatavate vahendite maht ei ole piisav ning on võrreldes riigi teedele eraldatavate vahendite mahuga ebaõiglane.

Valitsuskomisjoni seisukoht/ kokkulepe/ eriarvamus

Täna kehtiva RES 2015-2018 ja RES 2016-2019 projekti kohaselt on kohalike teede teehoiutoetuseks kavandatud 28 mln € igal aastal.

Vabariigi Valitsuse 2015-2019 tegevusprogrammi punkti 5.8 kohaselt kavandatakse kohalike teehoiutoetuste suurendamist. Hetkel ei ole veel teada punkti rakendamise aeg ja ulatus.

Kohalike teede 2016. aasta teehoiu toetuse summa ja valemipõhise ning juhtumipõhise toetuse jaotus jääb samaks ehk juhtumipõhiseks toetuseks 3 300 000 € ja valemipõhiseks toetuseks 24 712 500 €.

Majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi, Maanteeameti ja KOV liitude koostöös on algatatud kohalike teede inventeerimise projekt. Muuhulgas selgitatakse välja liiklussagedus. Kaaluma peaks toetuse ületõstmist KOV tulumaksu ja tasandusfondi alla.

Otsus: jätkata läbirääkimisi

II Omavalitsusliitude Koostöökogu delegatsiooni ettepanekud 2016. aasta riigieelarve osas

1. Pooled jätkavad töörühmade ja delegatsioonide tasemel läbirääkimisi käesolevale protokollile lisatud Omavalitsusliitude Koostöökogu ettepanekute üle 2016. aasta riigieelarve osas eesmärgiga jõuda pooli rahuldavate lahendusteni läbirääkimiste lõpp-protokolli allkirjastamise ajaks.
2. Valitsuskomisjoni esimees edastab Omavalitsusliitude Koostöökogule 19. juuniks informatsiooni KOVide toetusi puudutavate ministeeriumide eelarve taotluste kohta, ministeeriumide ettepanekud läbirääkimisteks ning seisukohad Omavalitsusliitude Koostöökogu ettepanekute kohta.

Tallinnas 18. mai 2015

Arto Aas

Riigihalduse minister,
Valitsuskomisjoni esimees
(allkirjastatud digitaalselt)

Taavi Aas

Eesti Linnade Liidu
juhatuse esimees
(allkirjastatud digitaalselt)

Kurmet Mürsepp

Eesti Maaomavalitsuste
Liidu esimees
(allkirjastatud digitaalselt)